

ՀԱՅՐ ՄԻԾԵԼ ԲԵՆԵԼ

(Աստվածաբանության դասախոս)

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱՐԴԱԼ ԱՎԵՏԱՐԱՆԸ*

ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԿՈՍ

79. ԿԱՆԽԱՍԱՑՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԾԱՐԻ
ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ
(Մարկ. ԺԳ 1—2)

- ԺԳ 1 Երբ նա տաճարից դուրս էր գալիս, իր աշակերտներից մեկը նրան ասաց. «Վարդապետ, տե՛ս ինչպիսի՜ քարեր են սրանք, և ինչպիսի՜ շինվածք»:
- 2 Հիսուս պատասխան տվեց նրան և ասաց. «Տեսնո՞ւմ ես այդ բոլոր շինությունները. ճշմարիտ են ասում ձեզ. այդտեղ քար քարի վրա չպիտի թողնվի, որ չքանդվի»:

Մարկոսի ավետարանը մոտենում է իր ավարտին: Հիսուս դուրս է գալիս տաճարից վերջին անգամ լինելով: Նա այլևս չի մտնելու այնտեղ: Օգտվելով իր աշակերտներից մեկի տված հարցից՝ նա որոշակիորեն հայտնում է, որ այն շենքը, որից քիչ առաջ դուրս եկավ, դատապարտված է կործանման, թեև այն կառուցման ընթացքի մեջ էր դեռ և արդեն իսկ՝ վեհաշուք:

Հրեաները իրավամբ կարող էին հպարտանալ Երուսաղեմի տաճարով: Ունենալով պատմական երկար անցյալ և կառուցված լինելով զմայելի դիրք ունեցող մի բաց հարթավայրում, երկրի ու երկնքի միջև, այն հանդիսանում էր հնադարյան ճարտարապետության գոհարներից մեկը:

Հիսուսի տեսած տաճարը, ըստ ժամա-

նակի, երրորդն էր: Առաջինը կառուցվել էր Սողոմոնի օրով, սկսած 970 թվականից նախքան Քրիստոս, և կործանվել 587 թվականին, բաբելոնացիների կողմից Երուսաղեմի գրավման ժամանակ: Երկրորդը, որն ավելի համեստ էր, սկսել էր կառուցվել Քրիստոսից առաջ 520 թվականին, երբ հրեաներն արդեն վերադարձել էին քսոսից: Իսկ Քրիստոսից առաջ 20-ական թվականներին Մեծն Հերովդեսը ձեռնամուխ էր եղել մի երրորդ տաճարի շինությանը, որը շատ ավելի շքեղ էր, քան նախորդ երկուսը. այն ավարտվեց 64 թվականին, Հիսուսի մահից ավելի քան երեսուն տարի հետո, իսկ վեց տարի անց՝ 70 թվականին, կործանվեց: Հարթավայրում դեռևս երևում են հիմքի քարաշարքերը, որոնց վրա բարձրանում էր այդ տաճարը և իշխում Կեդրոնի հովտի և հին Երուսաղեմի վրա:

Հիսուսի, ինչպես և նրանից առաջ մարգարեների աչքին, տաճարի շքեղությունը և նրանում տեղի ունեցող արարողությունների գեղեցկությունը երբեք չեն կարող հատուցել այն մարդկանց մեղքերը, որոնք զբաղեցնում են այն: Տաճարը մի դատարկ գոհարատուսի է լինելու: Ավելին. դա այն վայրն է, ուր օրը ցերեկով երևում է կրոնական ղեկավարների անհավատարմությունը: Այն արժանի չէ գոյություն ունենալու:

Աշակերտներն արդեն տեսել էին Հիսուսի հակազդեցությունը այն բանի դեմ, ինչ տեղի էր ունենում այնտեղ (Մարկ. ԺԱ 15—19): Այժմ անանուն մի աշակերտ նրա բերանից իմանում է, որ տաճարի պատերը դատապարտված են կործանման: Եվ պա-

* Ծարուհանված «Էջմիածին» ամսագրի 1986 թվականի № 6 Բ—ԺԲ-ից և 1987 թվականի № 10-ից:

տերի հետ ավերման է ենթարկվելու մի քան, որ շատ ավելին է, քան շենքը:

80. ՎԵՐԱՀԱՍ ԱՂԵՏՆԵՐ
(Մարկ. ԺԳ 3—8)

- ԺԳ 3 Եվ մինչև նստած էր նա Զիթենյաց լեռան վրա, տաճարի դիմաց, Պետրոսն ու Հակոբոսը և Հովհաննեսն ու Անդրեասը, առանձին, հարցրին նրան.
- 4 «Ասա՛ մեզ, ե՞րբ պիտի լինի այդ, և ի՞նչ կլինի նշանը, երբ կատարվելու լինի այդ բոլորը»:
- 5 Հիսուս պատասխանեց և ասաց նրանց. «Զգո՛ւյշ կացեք, ոչ ոք չխաբի ձեզ.
- 6 որովհետև շատեր պիտի գան իմ առնուով և պիտի ասեն՝ ե՛ս եմ Քրիստոսը, և շատերին պիտի մոլորեցնեն:
- 7 Սակայն երբ լսեք պատերազմների ձայներ կամ պատերազմների լուրեր, տագնապահար չլինեք, որովհետև այդ պե՛տք է լինի, բայց դեռ վախճանը չէ:
- 8 Ազգ ազգի դեմ պիտի ելնի և թագավորություն՝ թագավորության դեմ, և տեղ-տեղ երկրաշարժներ պիտի լինեն, սով և սրածություններ ու խռովություններ. բայց այդ բոլորը սկիզբն է երկանց»:

Պետրոսը, Հակոբոսը, Հովհաննեսը և Անդրեասը՝ առաջին չորս կանչվածները (Մարկ. Ա 16—20), մտածումնքի մեջ են ընկել տաճարի կործանման մասին Հիսուսի կանխատեսության պատճառով: Նրանք ցանկանում են ավելին իմանալ: Օգտվելով նրա հետ մտերմիկ մի պահի ընձեռած հնարավորությունից, մինչև նա նստել էր Զիթենյաց լեռան գաղիթափերից մեկի վրա, և տաճարի շինություններն էլ հիասքանչ մի տեսարան էին պարզում հինգ մարդկանց աչքերի առաջ, նրանք հրավիրում են նրան խոսելու գալիք այդ աղետի մասին, ճշտելու դրա ժամանակը և նախանշանները:

Այն ժամանակ Հիսուս իր չորս աշակերտների համար սկսում է արտասանել մի կարևոր ճառ, որ Մարկոսի ավետարանի ամենաերկար ճառն է: Այն խոսքերը, որ նա արտասանում է, երկդիմի են: Տաճարի կործանումն այնտեղ նկարագրված է աշխարհի վախճանը ազդարարող մեծ աղետների նկարագրությանը համապատասխան բառերով, որովհետև տաճարի վախճանը, հիրավի, մի աշխարհի վախճանն է: Օգտագործված լեզուն փոխ է առնված «հայտնությունական գրականություն» անունով ծանոթ այդ ժամանակաշրջանի հրեական գրվածքներից. գրքեր, որոնք ավելի հաճախ

հանդես են գալիս իբրև մի երազատեսի հայտնությունները, և որոնց նպատակն է գորացնել հավատացյալների հավատը խռովությունների ու հալածանքների մթնոլորտում: Դրանցից երկուսը մտել են Աստվածաշնչի մեջ. դրանք են՝ Դանիելի գիրքը Հին Կտակարանում և Սուրբ Հովհաննեսի Հայտնությունը Նոր Կտակարանում:

Իր չորս աշակերտներին ուղղված Հիսուսի քարոզից առանձնանում են մի քանի ցայտուն գծեր: Դրանք հատուկ են նեղության և բռնության բոլոր ժամանակաշրջաններին, լինի դա Երուսաղեմի տաճարի կործանման, Հռոմի Եկեղեցու կրած հալածանքների ժամանակաշրջանը կամ համաշխարհային պատմության մյուս բոլոր տագնապալի շրջանները:

— Տպալորիչ իրադարձություններ՝ պատերազմներ, երկրաշարժներ, սով, նախապատրաստում են ճգնաժամը (համար 7—8):

— Աղմկարար քարոզիչներ օգտվում են դրանցից՝ իրենք իրենց ցույց տալու և մըտքեր պղտորելու համար (համար 6).

— Սակայն աշակերտը հրավիրվում է պահելու իր զգոնությունը և չկորցնելու իր վստահությունը. «Զգո՛ւյշ կացեք, ոչ ոք չխաբի ձեզ» (համար 5), «Տագնապահար չլինեք» (համար 7) խոսքերը Հիսուսի տիրական հրահանգներն են, որոնք կրկնվում են նրա ճառի ամբողջ ընթացքում:

Հաստատապես Երուսաղեմի տաճարը դատապարտված է կործանման, և խախտտ է աշխարհի հավասարակշռությունը: Նոր ծնունդներն ու նոր զարգացումները միշտ անցնում են մահվան որոշ ձևից (համար 8): Բայց կյանքը, որ ոչ մի աղետ չպիտի կարողանա խլել մեզանից, ավելի գորավոր է, քան տաճարը և ինքը՝ աշխարհը:

81. ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐ (Մարկ. ԺԳ 9—13)

- ԺԳ 9 «Եվ դեռ ձեզ էլ պիտի մատենն առնանք, և ժողովարանների մեջ պիտի տանջվեք. և ինձ համար կուսակալների ու թագավորների առաջ պիտի կանգնեք՝ ի վկայություն նրանց և բոլոր հեթանոսների:
- 10 Բայց նախ պետք է որ Ավետարանը քարոզվի:
- 11 Եվ երբ ձեզ տանեն հանձնելու, առաջուց հոգ մի՛ արեք և մի՛ մտածեք, թե ինչ պիտի խոսեք, այլ ինչ որ ձեզ տրվի այդ նույն ժամին, այն խոսեցեք, որովհետև դո՛ւք չէ, որ պիտի խոսեք, այլ՝ Սուրբ Հոգին:
- 12 Եղբայրն իր եղբորը մահվան պիտի մատնի, և հայրը՝ որդուն, և որդիները

հայրերի դեմ պիտի ելնեն ու պիտի սպանենք քրանց:

13 Եվ իմ անվան համար բոլորից պիտի ատվեք. բայց ով որ մինչև վերջ համբերի, նա կփրկվի»:

Աշակերտները պիտի հալածվեն: Նրանք իրենց Տիրոջից տարբեր ճակատագիր չըպիտի ունենան: Հիսուս արդեն առիթ ունեցել էր այդ բանն ասելու նրանց իր կրեւիք չարչարանքների մասին արած առաջին հայտնությունից հետո.

Ով կամենում է ազատել իր անձը, պիտի կորցնի այն.

Իսկ ով կորցնի իր անձը Ավետարանի համար, պիտի ազատի այն: (Մարկ. Ը 35)

Այս հայտարարությունը այժմ կրկնվում է բազում մանրամասնություններով: Ինչպես իր ժամանակի բոլոր քրիստոնյաները, Մարկոսը նույնպես գիտի, թե ինչ են եղել սկզբնական Եկեղեցու կրած հալածանքները: Բացի այդ, նա լավ է պատկերացնում Հոռոմի քրիստոնյա համայնքի խիստ ծանր կացությունը: Բառեր չեն պակասում նրան՝ նկարագրելու այդ մթնոլորտը:

Դժվարությունները նախ պիտի գան հրեական իշխանությունների՝ ժողովարանի և դատական ատյանի ղեկավարների կողմից: Ատյանը, որի մասին Մարկոսն առաջին անգամ լինելով խոսում է ալատել, հրեական գերագույն դատարանն էր Հիսուսի ժամանակ: Այն բաղկացած էր յոթանասուներեկ անդամներից, որոնք ընտրվում էին բարձրաստիճան կրոնավորների, երևելի ընտանիքների և դպիրների միջից: Դա իրոք ազնվականությունն էր՝ աշխարհական, հոգևորական և մտավորական ազնվականությունը: Այն մարդկանց խումբը, որը նախապես տաճար էր եկել տեսնելու Հիսուսին՝ հարց ուղղելու նրան իր իշխանության մասին, բաղկացած էր քահանայապետներից, ծերերից և դպիրներից. ուրեմն, ինչպես երևում է, դա ատյանից եկած մի պատվիրակություն էր (Մարկ. ԺԱ 27—33): Ինչ վերաբերում է Հիսուսին մահվան դատապարտելու որոշմանը, այդ որոշումը ընդունված պիտի լիներ գիշերով, արտահերթ մի գիստի ընթացքում. ատյանի լրիվ կազմի կողմից (Մարկ. ԺԴ 53—55):

Հռոմեական իշխանությունները նույնպես ետ չպիտի մնային նրանցից. թագա-

վորներ ու կառավարիչներ գործում դեր պիտի խաղային քրիստոնյաների դեմ ուղղված հալածանքների մեջ: Քաղաքում քրիստոնյաները համարվում էին թշնամիներ, որովհետև մերժում էին պաշտել կայսերական կրոնը: Հրեաստանում հոռոմայեցիները մասամբ միջամտում էին ներքին գործերին. օրինակ՝ անհրաժեշտ էր ստանալ նրանց համաձայնությունը հրեական ատյանի կողմից պահանջված առավելագույն պատժի գործադրման համար: Այդպես է, որ Հրեաստանի կառավարիչ Պիղատոսը վճռական դեր ունեցավ Հիսուսի մահվան մեջ:

Սակայն կրոնական հալածանքի ամենացավալի հետևանքներից մեկը այն բաժանումներն էին, որոնք առաջ էին գալիս միևնույն ընտանիքի ծոցում (համար 12): Եկեղեցու պատմությունը լեցուն է հարազատների միջև անվստահության և մատնությունների դեպքերով: Եվ այդ ողբերգական դեպքերը, ավա՞ղ, հատուկ չեն եղել միայն հնադարին. մեր օրերում էլ, այնտեղ, որտեղ հալածվում է քրիստոնեությունը, դրանք դեռևս ընթացիկ երևույթներ են: Սեր-Աստծու կրոնը կարող է առաջ բերել անչափ ատելություն:

Հիսուս իր խոսքերով ուզում է օգնել աշակերտներին, որպեսզի կարողանան դիմագրավել այդ անխուսափելի ծանր կացություններին.

— Նախ չտալ դրանց ավելի մեծ կարելություն, քան ունեն իրականում: Դրանք չեն կարող արգելք հանդիսանալ Ավետարանի տարածմանը. ընդհակառակը, խաղաղության շրջաններում լինի, թե ավելի ծանր ժամանակներում, այն ի վերջո պիտի հասնի աշխարհի հեռավոր ծայրերը (համար 10):

— Այնուհետև չվստահել միայն սեփական ուժերին՝ դուրս գալու համար դրանց դեմ. Սուրբ Հոգու օգնությունը երաշխավորված է բոլոր նրանց համար, ովքեր թշնամի իշխանությունների ատյանի առաջ պիտի կանգնեն: Բավական է, որ նրանք իրենց բերանները պատրաստ պահեն այն խոսքերի համար, որ պիտի դրվեն նրանց բերանը (համար 11):

— Եվ վերջապես, բոլոր դեպքերում, ամուր պահել իր անձը (համար 13): Ինչքան էլ հզոր լինեն հալածանքները, նրանք իշխանություն ունեն միայն մարդու երկրային կյանքի վրա, որը, այսպես թե այնպես, մի օր վերջ է գտնելու: Չարժե, հետևաբար, դրա համար զոհել ճշմարիտ կյանքը:

82. ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁՈՒԹՅՈՒՆ
(Մարկ. ԺԳ 14-23)

- ԺԳ 14 «Երբ տեսնեք ավերածության պըղծությունը՝ անձնապես տեղ գտած անտեղ, ուր չպետք է լինեք (ով կարողում է, թող հասկանա), այն ժամանակ նրանք, որ Հրեաստանում են, լեռները թող փախչեն:
- 15 և ով տանիքի վրա է, թող չիջնի և տուն չմտնի՝ անտեղից բան վերցնելու:
- 16 և ով արտի մեջ է, թող ետ չդառնա՝ իր զգեստները վերցնելու:
- 17 Բայց վա՛յ հղիներին և ստնտուներին այն օրերին:
- 18 Աղոթեցե՛ք, որ ձմեռ ժամանակ չլինի դա:
- 19 Այդ օրերը պիտի լինեն օրեր այնպիսի նեղությունների, որպիսիք չեն եղել երբեք արարչագործության սկզբից մինչև այժմ և չեն էլ լինի:
- 20 Եվ եթե Աստված այդ օրերը իր ընտրյալների համար չկարճեր, ոչ մի մարդ չէր ազատվի: Բայց նա իր ընտրյալների պատճառով, որոնց ընտրեց, կարճեց այդ օրերը:
- 21 Այն ժամանակ եթե մեկը ձեզ ասի, թե՛ ահա՛՝ այստեղ է Քրիստոսը կամ այնտեղ, չհավատաք:
- 22 որովհետև սուտ քրիստոսներ և սուտ մարգարեներ պիտի ելնեն և նշաններ ու զարմանալի գործեր պիտի ցույց տան՝ մոլորեցնելու նպատակով, եթե հնար լինի, նույնիսկ ընտրյալներին:
- 23 Բայց դուք զգո՛ւյ՜ք եղեք: ահա առաջուց ձեզ ամեն ինչ ասացի»:

Առաջին աղետների և խստագույն հալածանքների մասին ասված խոսքերից հետո Հիսուս շարունակում է իր հայտնությունը վերջին փորձության մասին, նախքան եղելությունների վախճանը: Նրա խոսքերը առեղծվածային են: Ավետարանիչը գիտակցում է այդ, քանի որ գրում է. «Ով կարդում է, թող հասկանա» (համար 14):

Ինչ որ պարզ է, դա այն է, որ հայտնված եղելությունն այնքան ահագին է, որ փախուստը լավագույն լուծումն է: Ամեն ինչ, որ կարող է պատճառ հանդիսանալ արգելակելու կամ դանդաղեցնելու այդ փախուստը, ձախորդություն է. ձմեռը, հղությունը կամ փոքր երեխաները: Ամեն քայլ դեպի ետ՝ վերստին ձեռք բերելու համար կորցրած որևէ իր, կարող է ճակատագրական լինել: Ամեն բանից առաջ պետք է փախչել, փախչել հնարավորին չափ շուտ:

Ասկայն ո՞րն է այդ սարսափազդու եղելությունը:

Մարկոսն այն կոչում է «ավերածության պղծություն», մի արտահայտություն, որ շատ է օգտագործված Դանիելի գրքում և ցույց է տալիս Երուսաղեմի տաճարի վրա եկած մեծ դժբախտությունը: ամենօրյա զոհեր այլևս չէին կարող մատուցվել այնտեղ այն պատճառով, որ այդ ժամանակ ընդհատվել էր այն երկար շղթան, որով արտահայտվում էր Իսրայելի պաշտամունքը իր Աստուծո նկատմամբ: Արդարև, Քրիստոսից առաջ մոտ 167 թվականին Երուսաղեմի տաճարը պղծվել էր ասորական թագավոր Անտիոքոս Եպիփանոսի կողմից, որը օլիմպիական Յուպիտերի արձանն էր տեղադրել այնտեղ այն հույսով, որ կկարողանա վերացնել հրեական կրոնը: Այդ զագրելի արարքը խորապես վիրավորել էր իսրայելացիների խիղճը: Դանիելի գրքում Անտիոքոս Եպիփանոսը ներկայացված է որպես մարմնացած ամբարշտություն:

Ջորություններ հառնեն պիտի նրանից
Ու պիտ պղծեն սրբարանը բռնությամբ:
Պիտ վերացնեն զոհագործումն ամենօրյա
Եվ հաստատեն պղծությունն ապականության:
(Դանիել ԺԱ 31)

Օգտագործելով Դանիելի գրքի արտահայտությունը՝ Հիսուս հայտնում է նույնպիսի ատելի մի եղելության մասին, ինչպիսին հնում կատարված այդ պղծությունն էր, սակայն նա տաճարի մասին չի խոսում: Եվ այն քերականական դարձվածքը, որ նա գործածում է, հասկացնել է տալիս արդեն, որ խոսքը ինչ-որ ահագին մի անձի ներկայության մասին է և ոչ թե հեթանոսական մի աստուծո արձանի: Մարդ կարող է գլուխը կորցնել՝ ենթադրություններ անելով այդ անձի ինքնության մասին: արդյոք խոսքը մի կեղծ քրիստոսի մասին է, մի կեղծ մարգարեի՝ կամ մարմնացյալ սատանայի: Նրա էությունը անկասկած երկար ժամանակ կմնա խորհրդավոր...

Այսուհանդերձ, այդ հարձակման հետ միաժամանակ, որի ընթացքում չարը իր գերագույն փորձն է կատարում, Աստված հսկում է: Նրա հոգատարությունն արտահայտվում է փորձության օրերը կարճելու մեջ, որպեսզի հավատացյալները իրենց ուժերի հնարավորությունից ավելի փորձության չենթարկվեն (համար 20):

Հարկավոր է, որեմն, լինել աչալորջ, դա անհրաժեշտ է. բայց միաժամանակ

նաև՝ վստահող: Վստահության և աշխարհության միջև հավասարակշռություն պահպանել դժվար պիտի լինի աշակերտների համար:

83. ՄԱՐԴՈՒ ՈՐԴՈՒ ԳԱԼՍՏՅԱՆ ՕՐԸ (Մարկ. ԺԳ 24—27)

- ԺԳ 24 «Բայց այդ օրերին, այդ նեղությունից հետո, արեգակը պիտի խավարի, և լուսինն իր լույսը չպիտի տա:
- 25 Եվ աստղերը երկնքից վայր պիտի թափվեն, ու երկնքում գորությունները պիտի շարժվեն:
- 26 Եվ այն ժամանակ պիտի տեսնեն մարդու Որդուն՝ եկած ամպերի վրայով՝ գորությամբ և բազում փառքով:
- 27 Եվ այն ժամանակ պիտի ողորկի իր հրեշտակներին ու պիտի հավաքի իր ընտրյալներին չորս կողմերից, երկրի ծագերից մինչև երկնքի ծագերը»:

Եղելությունների վախճանը ավետող փորձություններն այժմ վերջացել են: Տըխրության և անձկության օրերին հաջորդում է լուսավոր մի օր, երբ հաստատվում է մարդու Որդու և ընտրյալների վերջնական հաղթանակը: Տաճարի կործանման և աշխարհի վախճանի մասին Հիսուսի ճառը բացվում է պայծառ հեռանկարների վրա:

Կարելի է մտածել, սակայն, թե ահագնու երևույթները հեռու են վերջացած լինելուց: Մենք սիրում ենք արևի ջերմությունը և լուսնի լույսի գեղեցկությունը: Աստղերի գծագրությունը անամպ երկրնքում արարչագործության հրաշալիքներից մեկը չէ՝ միթե: Ուրեմն ինչպե՞ս կարող ենք ուրախանալ երկնային մարմինների փլուզումով, որի մասին խոսում է Հիսուս (համար 24—25):

Այսպիսի մի հակադեցություն, որ բնական երևույթ է այսօրվա մարդու համար, շատ հեռու էր մեր թվագրության առաջին դարի հրեական մտածողությունից: Այդ դարաշրջանում տիեզերական վայրիվերումները ավանդական նշաններ էին՝ արտահայտելու համար Աստուծո հաղթանակը Իսրայելի թշնամիների վրա: Նման վայրիվերումներ, չքեղ մանրամասնություններով, հաճախակի նկարագրված են այնպիսի գործերի մեջ, որոնք ընդհանուր անվանումով կոչվում են «հայտնությունեական գրականություն»։ դրանք, մի քիչ ավելի զուսպ ձևով, նկարագրված են նաև Հին Կտակարանի մարգարեական գրքերում: Եսային հետևյալ բառերով է նկարագրում Բաբելոնի՝ Իսրայելի ավանդական թշնամու վերահաս կործանումը.

Քանզի երկնքի աստղերն ու աստղափայլերը բոլոր
Իրենց լույսը չպիտի տան բնավ.

Պիտ խավարի արեգակն հենց ծագելու
վայրկյանին,
Եվ լուսինն իր լույսը չպիտի շողացնի:
(Եսայի ԺԳ 10)

Չպետք է մոռանալ, որ հնադարի մարդկանց համար արևը, լուսինն ու աստղերը հեթանոսական աստվածություններ էին և հետևաբար հրեական կրոնի համար՝ չարագղեցիկ գորությամբ օժտված կուռքեր: Շժմարիտ Աստուծո վերջնական հաղթանակը նշանակում է նրանց կործանումը: Սուրբ Պողոսը հենց այս մտայնությանն է արձագանքում, երբ ոգեկոչում է աշխարհի թագավորի՝ Քրիստոսի վերջնական հաղթանակը.

Եվ գալու է վախճանը, երբ որ տա թագավորությունը Աստուծո և Հոր ձեռքը, երբ կործանած լինի բոլոր իշխանությունները և ամենայն պետություն և գորություն:
(Ա. Կորնթ. ԺԵ 24)

Եթե մենք ցանկանալիք մույն բանն աւել այսօրվա բառերով, անկասկած պիտի խոսեինք միջուկային զենքերի՝ ոչնչացման (որոնցով լցված է մեր մոլորակը) կամ ամբողջատիրական տնտեսությունների վերացման մասին:

Երբ որ բոլոր արգելքները վերացած լինեն, այն ժամանակ ճանապարհը ազատ կլինի, որպեսզի Հիսուս ցույց տա իր արդար և խաղաղ թագավորությունը վերանորոգված մի աշխարհի վրա: Սա Դանիելի գրքից փոխ առնված մի հատված է՝ նկարագրելու համար Քրիստոսի գալուստը: Նա ներկայացված է մարդու Որդու խորհրդավոր գծերով, եկած ամպերի վրայով՝ հաղորդակցության մեջ դնելու երկինքն ու երկիրը.

Եվ ահա երկնքի ամպերի վրայով
Գալիս էր իբրև մարդու Որդի...
Ու նրան տրվեց իշխանություն,
Պատիվ և թագավորություն.
Եվ ազգերը, ցեղերն ու լեզուները բոլոր
Պիտի ծառայեն նրան...
(Դանիել Է 13—14)

Դա կլինի չարի վրա բարու հաղթանակի այնքա՞ն սպասված հրաշալի օրը: Եվ այդ օրը հնարավոր կդառնա մահվան վրա Հիսուս Քրիստոսով իրագործված կյանքի հաղթանակով:

84. ԻՄԱՆԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԻ
ՆՇԱՆՆԵՐԸ (Մարկ. ԺԳ 28—32)

- ԺԳ 28 «Բայց դուք այդ թգենո՛ց սովորեցեք առակը. հենց որ նրա ուսերը կակղեն, և նրա վրա տերև դուրս գա, իմանում եք, որ ամառը մոտ է:
- 29 Նույնպես և դուք. երբ այս բոլորը կատարված տեսնեք, իմացե՛ք, որ նա մոտ է, դռների առջև:
- 30 Ծշմարիտ եմ ասում ձեզ, որ այս սերունդը չի անցնի, մինչև որ այս բոլորը կատարվեն:
- 31 Երկինք ու երկիր կանցնեն, բայց իմ խոսքերը չեն անցնի:
- 32 Մակայն այդ օրվա և ժամի մասին ոչ ոք չգիտե. ո՛չ հրեշտակները երկրնքում և ո՛չ էլ Որդին, այլ միայն՝ Հայրը»:

Բնությունը ուսուցիչ է: Ծառերն ու բույսերը իրենց վրա կրում են համապատասխան եղանակի նախանշանները շատ ավելի վաղ, քան այն հայտնի կդառնա: Այսպես, ամենամատույշ թգենին մի տեսակ առակ է գործողության մեջ: Նրա բողբոջները հայտնում են ամառվա գալուստը, ինչպես աղետները (Մարկ. ԺԳ 3—8), հալածանքները (Մարկ. ԺԳ 9—13) և վերջին փորձությունը հայտնում են այն վերջնական եղելությունը, որին և նվիրված է Հիսուսի ճառը: Աշակերտները հնարավորություն ունեն վերծանելու ժամանակների նշանները, ինչպես որևէ գյուղացի իր դիտողականության շնորհիվ կարող է կանխատեսել ամառվա շուտ կամ ուշ գալը:

Այնուամենայնիվ, կենտրոնական եղելությունն ինքը, որի մոտավորտ լինելը ցույց են տալիս այդ բոլոր նշանները, մնում է շատ անորոշ: Արդյոք խնդիրը Երուսաղեմի տաճարի կործանմանն է վերաբերում, որի մասին հարց տրվեց Հիսուսին. կամ ա՛յլ վայրիվերումների, որոնք պիտի նշեն մի նոր ժամանակաշրջանի սկիզբը. կամ մարդու Որդու գալստյա՛ն, որի մասին հենց նոր ակնարկություն եղավ: Գրվածքում խոսվում է ինչ-որ մերձավորության, «դռների մոտ» ինչ-որ ներկայության մասին, բայց դրանից ավելին չի ասվում: Այս նոր կացությունը պարզապես համեմատված է ամառվա գալստի հետ, ինչը թույլ է տալիս հասկանալ, որ հարցը մի ուրախ եղելության մասին է, և աշակերտների հույսը կարող է ուղղվել դեպի այդ ուրախ եղելությունը:

Այս հատվածում եղած այլ խոսքեր ևս նույնքան դժվար է հասկանալ: Թվում է՝ Հի-

սուս նախ հայտնում է, թե ինչի մասին որ խոսում է, պիտի իրականանա մոտ ապագայում. «Այս սերունդը չի անցնի, մինչև որ այս բոլորը կատարվեն» (համար 30): Երկու նախադասությունն հետո նա ընդունում է, որ չգիտի դրա ժամանակը, և դա Հոր գաղտնիքն է (համար 32): Աստվածաբանները երկար մտածել են Հիսուսի կողմից խոստովանված այս անգիտության մասին, որից անշուշտ պետք է եզրակացնել, որ մարդացած Որդին նախապես ամեն ինչ չգիտեր: Հիսուս այստեղ արտահայտվում է այնպիսի նախադասություններով, որոնք մոտ են Հին Կտակարանի մարգարեական պատգամներին՝ և որոնք միաժամանակ առեղծվածային են ու հանդիսավոր և արտահայտում են հարգանք Աստուծո խորհրդի և իրավունքների նկատմամբ: «Երկինք ու երկիր կանցնեն, բայց իմ խոսքերը չեն անցնի» (համար 31): Եսային և այլ մարգարեներ արտահայտվել էին համանման խոսքերով.

Խոսող չորանում է,
Ծաղիկը՝ թառամում,
Բայց խոսքն Աստուծո
Մնում հավիտյան:

Հիսուս հայտնում է, որ սպասվում է դրժվարություններով լեցուն մի ապագա, որն ունենալու է երջանիկ վախճան, բայց որը նախապես չի գծված: Վաղվա օրը ևս կլինի այնպիսին, ինչպես մարդիկ այն կանեն:

85. ԼԻՆԵԼ ԱՉԱԼՈՒՐԶ (Մարկ. ԺԳ
33—37)

- ԺԳ 33 «Զգո՛ւշ եղեք, հսկեցե՛ք և աղոթեցե՛ք, քանի որ չգիտեք, թե ե՛րբ է ժամանակը.
- 34 ինչպես հեռու երկիր գնացած մի մարդ, որ կթողնի իր տունը և իր ծառաներին իշխանություն կտա և յուրաքանչյուրին՝ իր գործը, և դռնապանին կապովիրի, որ արթուն լինի:
- 35 Արդ, արթո՛ւն կացեք, որովհետև չգիտեք, թե ե՛րբ կգա տանտերը՝ երեկոյա՛ն, թե՛ կեսգիշերին, աքլորականչի՛ն, թե՛ առավոտյան դե՛մ:
- 36 Գուցե հանկարծակի գալով՝ ձեզ քնի մեջ գտնի:
- 37 Բայց ինչ որ ձեզ եմ ասում, ամենքին եմ ասում՝ արթո՛ւն կացեք»:

Այս հրահանգներով էլ ավարտվում է այն երկար ճառը, որ Հիսուս ուղղում է Պետրոսին, Հակոբոսին, Հովհաննեսին և Անդրեասին ի պատասխան այն հարցին, որ նրանք տվել էին նրան տաճարի կոր-

ծանձան մասին: Երբ քննենք այդ ճառը հետադարձ մի հայացքով, այն մեզ կերեվա որպես մի տեսակ կոնչերտո՝ բաղկացած երեք մասից և միանգամայն լավ կառուցված:

1. Ծգնաժամային կացություններ

- Աղետներ (ԺԳ 3—8).
- Հալածանքներ (ԺԳ 9—13).
- Վերջին փորձություն (ԺԳ 14—23):

2. Վախճան

- Մարդու Որդու գալստյան օրը (ԺԳ 24—27).

3. Խորհուրդներ աշակերտներին

- Իմանալ ժամանակների նշանները (ԺԳ 28—32).
- Լինել աշակուրջ (ԺԳ 33—37):

Ծգնաժամերը կարող են ծնունդ տալ վախի, բայց վախճանը մի ուրախ եղելություն է, որի վրա կարող է հենվել հույսը: Նաև մոտավորապես դժվարությունների պատճառած վախի և Աստուծո կողմից ընտրված վերապահված վերջնական ուրախության միջև պրկված աշակերտի պարտականությունը պիտի լինի հանդես բերել հատկատեսություն, զգայուն վերաբերմունք և հետաքրքրություն աշխարհի իրադարձությունների նկատմամբ, գործունե աշակերտություն և վստահություն:

Ապագան ո՛չ վարդագույն է և ո՛չ էլ գորշ:

Բոլոր նրանց, ովքեր փակ հորիզոններ են տեսնում միայն, Հիսուս հայտնում է գալուստը լուսավոր մի օրվա: Իսկ բոլոր նրանց, ովքեր լողում են հեշտ ու երանավետ կյանքի ջրերի մեջ, նա հիշեցնում է ներկա ժամի դժվարությունները և այդ կյանքից հրաժարվելու անհրաժեշտությունը:

Ամեն մարդու համար, ինչպես և Հիսուսի, չարչարանք և հարություն կազմում են անբաժանելի մի ամբողջություն:

86. ՉԱՐԶԱՐԱՆՔԻ ՍԿԻԶԲ (ԺԴ 1—2)

ԺԴ 1 Երկու օր հետո Ջատիկ էր ու Բաղարջակերաց տունը: Քահանայապետները և դպիրները հնար էին որոնում, թե ինչպես նրան նենգությամբ բռնելով սպանեն:

2 Բայց ասում էին. «Ո՛չ այս տոնին, որպեսզի ժողովրդի մեջ խռովություն չլինի»:

Չարչարանքների պատմությունն սկսվում է: Այն եղելությունները, որոնց մասին Հիսուս հայտնել էր Պետրոսի խոստովա-

նությունից ի վեր (Մարկ. Ը 27—30), այժմ տեղի պիտի ունենան ընթերցողի աչքերի առաջ:

Ջատիկ և Բաղարջակերաց կրկնակի տոների կատարումը առիթ է հանդիսանում դրանց: Սուաշինը՝ Ջատիկը, սկզբնապես եղել է անասնապահությամբ զբաղվող վաշկատուն ցեղերի տունը, որոնք հոտի նախածին գառները նվիրում էին Աստծուն. միևնույն երկրորդը՝ Բաղարջակերաց կամ անթթխմոր հացերի տունը, մի արարողություն էր, որով մշակները նոր հնձված արմտիքը տալիս էին տանտիրոջը որպես հարկ: Իսրայելում այս երկու տոնակատարությունները միացել էին իրար և նշում էին հրեա ժողովրդի կյանքում տեղի ունեցած հիմնական իրադարձությունը՝ նրա ելքը Եգիպտոսից: Դա տարվա ամենամեծ տոնն էր:

Ջատիկ և Բաղարջակերաց տոնի ազդեցության տակ Հիսուսի չարչարանքների պատմությունը ստանում է գրեթե ծիսական մի նկարագիր: Մինչ նրա առաջին հակառակորդները, Գալիլիայում նրա քաղաքության սկզբին, ավելի շատ փարիսեցիներ ու հերովդեսականներ էին (Մարկ. Գ 6), ներկայի թշնամիները, նրանք, ովքեր ուղղակի պատասխանատուներն են լինելու նրա մահվան, պատկանում են քահանայական շրջանակներին. քահանայապետներ ու դպիրներ, որոնք թշնամությամբ էին լցված Նազարեթի մարգարեի դեմ տաճարում տեղի ունեցած գալթակողությունից ի վեր (Մարկ. ԺԱ 15—19), որպես խարդախ զոհագործներ, պիտի մասնակցեն զոհարարական մի արարողության, որի զոհը պիտի լինի Հիսուս:

Սակայն պետք է արագ շարժվել. Ջատիկի տոնի առթիվ մեծ բազմություն կհավաքվի Երուսաղեմում. վտանգ կա, որ մարդիկ դիրքորոշվեն Հիսուսի կողմը, որի քաղաքությունը քավականաչափ ժողովրդականություն է վայելում: Մարկոսն արդեն ասել է՝ «շատ ժողովուրդ նրան լսում էր սիրով» (ԺԲ 37):

Ուրեմն նրանք այնպես պիտի անեն, որ տոներից առաջ ամեն ինչ վերջանա. դատավարությունը պիտի շտապ արվի-ավարտվի. կարծեցյալ վճռի գործադրությունը պիտի լինի իսկական մարդասպանություն:

87. ՀԻՍՈՒՍ ՕԾՎՈՒՄ Է ԻՐ ՄԱՀԻՑ ԱՌԱՋ (Մարկ. ԺԴ 3—9)

ԺԴ 3 Եվ մինչ նա Բեթանիայում էր, բոլոր Սիմոնի տանը սեղան նստած, եկավ մի կին, որ հետն ուներ նարդո-

- սի ազնիվ, մեծարժեք յուղի մի շիշ-
և շիշը կտրելով՝ յուղը թափեց Հիսու-
սի գլխին:
- 4 Աշակերտները զայրացան և ասացին.
«Այդ յուղը ինչո՞ւ այսպես պիտի կոր-
չեր.
- 5 կարելի էր այդ յուղը վաճառել ավելի
քան երեք հարյուր դահեկանի և տալ
աղքատներին»: Եվ խիստ զայրանում
էին նրա վրա:
- 6 Բայց Հիսուս ասաց նրանց. «Թո՛ղ
տվեք դրան. ինչո՞ւ նեղություն եք տա-
լիս, որովհետև նա ինձ մի բարի գործ
արեց:
- 7 Ամեն ժամ աղքատներին ձեզ հետ ու-
նեք և ե՛րբ ուզեճաք, կարող եք նրանց
բարիք անել: Բայց ինձ ամեն ժամ ձեզ
հետ չունեք:
- 8 Դա, ինչ որ կարող էր, արեց. առա-
ջուց խնկավետեց իմ մարմինը ի նշան
պատանքվելու:
- 9 Ծշմարիտ եմ ասում ձեզ, ուր էլ քա-
րոզվի այս Ավետարանը ամբողջ աշ-
խարհով մեկ, ինչ որ նա արեց, այդ
ևս պիտի պատմվի նրա հիշատակի
համար»:

Սիմոնը հնում բորոտ մի մարդ պետք է
եղած լիներ, որ դեռևս պահել էր անցյալի
իր հիվանդության համար իրեն տրված
այդ մականունը. եթե նա կարող էր սեղա-
նակից հյուրեր ընդունել, նշանակում է՝
առողջացել էր: Նրա մասին ուրիշ ոչինչ
չգիտենք: Գալով կնոջը՝ չի տրված նույ-
նիսկ նրա անունը: Ինչ որ գլխավորապես
հետաքրքրում է ավետարանչին, դա նրա
արարքն է, որի նշանակությունը այդտեղ
ներկա եղող անձանց մտքի հասողությու-
նից շատ վեր է:

Զգիտենք, թե ինչու այդ կինը, որը վրա-
տահաբար սեղան չէր նստած տղամարդ-
կանց հետ, առաջ էր եկել խնկավետելու հա-
մար Հիսուսի գլուխը: Նրա արարքը բոլոր-
ովին անիմաստ է: Երեք հարյուր դահե-
կանը մի հողագործի երեք հարյուր օրվա
աշխատավարձն է: Այդպիսի մի գումար
մսխված տեսնել մի վայրկյանում՝ իսկա-
պես որ ընդվզեցուցիչ է:

Առատորեն թափված այդ յուղը, հիրա-
վի, անմիտ մի վատնում է, եթե նկատի
չունենանք այն մարգարեական նշանակու-
թյունը, որ Հիսուս տալիս է այդ արարքին.
«Առաջուց նա խնկավետեց իմ մարմինը ի
նշան պատանքվելու» (համար 8): Հրեա-
կան ավանդության մեջ, պատշաճ մի պա-
տանք կամ գերեզման տալ մի դիակի,
նշանակում էր կատարել մի բարի գործ,

ինչպես ողորմությունը: Հին Կտակարանն
այդ բանը հիշեցնում է Տովբիթի հոր՝ Բա-
բելոնում հրեաների գերության ժամանակ-
վա առասպելական հերոսի արտասանած
խոսքերի միջոցով.

Բազում ողորմություններ էի անում իմ
եղբայրներին. իմ հացը տալիս էի նրանց,
ովքեր քաղցած էին, և իմ հագուստները՝
ովքեր մերկ էին: Եվ երբ տեսնում էի իմ
ազգակիցներից մեկին, որ մեռած էր և
պարսպից դուրս նետված, թաղում էի
նրան:

(Տովբիթ Ա 16—17)

Հիսուս կնոջ կողմից կատարված այդ
արարքի մեջ տեսնում է անհրաժեշտ մի
բան, ավելի անհրաժեշտ, քան աղքատնե-
րին տրվող օգնությունը: Դա իր սեփական
մարմնի օծումն է, որը տեղի չպիտի ու-
նենար: Ավագ ուրբաթ օրը, երեկոյան,
նրա մարմինը գերեզման պիտի դրվեր
հապշտապ: Երեք անձնվեր կանայք, ձեռք-
ներին օծանելիքներ, գերեզման պիտի գա-
լին կիրակի օրը՝ առավոտյան՝ ամբողջաց-
նելու համար գերեզմանում կատարվելիք
սովորական արարողությունները, բայց
նրա մարմինն այնտեղ չպիտի գտնեին
(Մարկ. ԺԶ 1—8):

Ըստ Մարկոսի, Հիսուս օծվել է իր կեն-
դանության օրոք, բորոտ Սիմոնի տանը,
ճաշի ժամանակ, Բեթանիայում, իր մահ-
վանից երկու օր առաջ: Սա մի ձև է՝ ասե-
լու համար, որ մահը նրա վրա ոչ մի իշ-
խանություն չունի, և որ կյանքը հաղթա-
նակում է: Այսպես ահա մարգարեաբար
ավետվում է հարությունը:

Նրանք, ովքեր պիտի քարոզեն Ավետա-
րանը, պիտի պատմեն Բեթանիացի անա-
նուն մի կնոջ այս արարքը, բայց այս դր-
վագի միջոցով պիտի պատմեն ու ասեն
մանավանդ, որ Հիսուսի օծումը տեղի չու-
նեցավ նրա դիակի վրա, որովհետև անհը-
նար է մահվան մեջ անշարժացնել նրան,
ում նրա տառապանքը մոցնում է կյանքի
մեջ:

88. ՀՈՒԴԱՆ (Մարկ. ԺԴ 10—11)

ԺԴ 10 Եվ Հուդա Իսկարիովտացին՝ Տա-
ներկուսից մեկը, զնաց քահանայա-
պետների մոտ, որ նրան մատնի նը-
րանց:

11 Երբ նրանք լսեցին, ուրախացան և
խոստացան նրան դրամ տալ. և նա
առիթ էր փնտրում, թե ինչպես հար-
մար ժամին մատնի նրան:

Մարկոսը Հուդայի մասին ոչինչ չի ասել այն պահից ի վեր, երբ առաջին անգամ լինելով տալիս էր նրա անունը որպես տասներկու աշակերտների ցուցակի վերջին մարդը. «... և Հուդա Իսկարիովտացուն, որը և նրան մատնեց» (Մարկ. Գ 19): Ոչ մի տվյալ չի տրվել ընթերցողին, որպեսզի նա իմանա, թե ինչը մղեց դավաճանին կատարելու իր գարշելի արարքը: Կերպարի ներքին փոփոխությունը չի հետաքրքրում ավետարանչին:

Կարևորն այն է նրա համար, որ Հուդան «Տասներկուսից մեկն» է (համար 10): Այս պարագան մշտապես նշվում է: Այլ կերպ ասած՝ Հիսուսի չարչարանքների պահին աշակերտների խումբը դարձել է «ինքն իր մեջ բաժանված մի տուն» (Մարկ. Գ 25): Այդպիսի մի տուն չի կարող կանգուն մնալ: Մի ճեղք է բացվել, որտեղից չարիքը ներս պիտի սպողի և կատարի քանդումի իր գործը: Որդը մրգի մեջ է: Սրդարև, վերահաս չարչարանքները առիթ պիտի դառնան աշակերտների խմբի քայքայմանը, որոնք բոլորն էլ պիտի փախչեն, երբ Հիսուս ձերբակալված լինի (Մարկ. Ժ 50):

Քահանայապետներն իրենք հրճվանքի մեջ են, որովհետև իրենց մտադրությունները շուտով պիտի իրականանան: Հուդան այս գործողությունից դուրս պիտի գա լիքը քսակով:

Դավաճանությունը առաջնորդում է հարևանության, մինչ Հիսուսի նկատմամբ հավատարմությունը միշտ տանում է տեսակ-տեսակ գրկանքների:

89. ՎԵՐՋԻՆ ԸՆԹՐԻՔԻ

ՆԱԽԱԳԱՍՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ (Մարկ.

Ժ 12—16)

Ժ 12 Բաղարջակերպ առաջին օրը, երբ Ջատկի գառն էին մորթում, աշակերտները նրան ասացին. «Ո՛ր ես ուզում գնանք-պատրաստենք, որ Ջատկին ուտեն»:

13 Եվ նա աշակերտներից երկուսին ուղարկեց ու նրանց ասաց. «Գնացե՛ք քաղաք և երբ քաղաք մտնեք, կատահի ձեզ մի մարդ, որ ուսին ջրի սափոր ունի. գնացե՛ք նրա ետևից»:

14 Եվ նա ո՛ր տունը որ մտնի, տանտիրոջը կասեք. Վարդապետն ապում է՝ ո՛ր է այն իջևանը, ուր իմ աշակերտների հետ Ջատկիլը պիտի ուտեն:

15 Եվ նա ձեզ ցույց կտա զարդարված մի վերնատուն. այնտե՛ղ պատրաստեցե՛ք մեզ համար»:

16 Նրա աշակերտները գնացին պատրաստելու. եկան այն քաղաքը և գը-

տան, ինչպես որ նա իրենց ասել էր. ու զատիկը պատրաստեցին:

Վերջին ընթրիքի նախապատրաստությունը, որին պիտի մասնակցի Հիսուս իր աշակերտների հետ, հանդիսանում է մասնաժամանակ մի պատմության առարկա: Հիսուս այնպիսի հոգատարություն է ցուցաբերում դրա նկատմամբ, ինչպիսին ցույց էր տվել մի քանի օր առաջ՝ կազմակերպելու համար իր մուտքը Երուսաղեմ (Մարկ. ԺԱ 1—11): Երկու աշակերտներ են ուղարկվում որպես հետախույզ: Արտասովոր նշաններ օգնում են նրանց՝ ճշտելու տեղի և մարդկանց հարմարությունները: Մի մարդ սափորով ջուր է տանում. դա մի քիչ անսովոր է. ընդհանրապես կանայք են կատարում այդ աշխատանքը: Թվում է, որ նախախնամությունը ի սկզբանե նախատեսել է մոտեցող հանդիսավոր պահը:

Մարկոսը Ավագ հինգշաբթի օրվա ընթրիքը ներկայացնում է որպես զատկական ընթրիք, որը տեղի է ունենում տոնին նախորդող երեկոյան: Այդ մոտեցումը պատմականորեն խիստ անհավանական է: Դուրս է գալիս, որ Հիսուս, որը խաչվել էր ուրբաթ օրը, մահապատժի ենթարկված պիտի լիներ հենց Ջատկի տոնին: Դա նույնքան անհավանական է, որքան պատկերացնել, թե գիլիոտինը գործում է Ծընընդյան օրը:

Պատմականորեն Հովհաննեսի ավետարանի ժամանակագրությունը անկասկած լավագույնն է: Ջատկին ընկնում էր շաբաթ օրը. Հիսուս խաչվեց նախօրյակին, նախքան կկարողանար նստել զատկական ընթրիքի ուրբաթ օրը, երեկոյան: Ընթրիքը, որին նա մասնակցեց իր աշակերտների հետ, արդեն մի տեսակ թաթախված էր մոտալուտ տոնի տրամադրության մեջ, առանց ասկայն զատկական ընթրիք լինելու բառիս իսկական իմաստով:

Հիսուս երկու աշակերտների միջոցով պատրաստել է տալիս հրաժեշտի ընթրիքը: Նա այդ պահը պիտի ապրի Տասներկուսի հետ միասին: Այդ ընթրիքով պիտի նշվի նրա մահը և հարությունը որպես նոր Ջատկի, եթե նույնիսկ, ժամանակագրականորեն, զատկական տոնի հրեական ծիսակատարությունն ընկնում է քսանչորս ժամ ավելի ուշ: Կյանքն ավելի կարևոր է, քան օրացույցը: Գոյության յուրաքանչյուր վայրկյանն այսուհետև գտնվում է Ջատկի խորհրդի ազդեցության տակ: Բրիտանի մահը և հարությունը քրիստոնյաների համար հանդիսանում են աշխարհի առանցքը:

90. ՈՂԲ ԴԱՎԱԾԱՆԻ ՎՐԱ (Մարկ. ԺԴ
17—21)

- ԺԴ 17 Երբ երեկո եղավ, նա եկավ Տաս-
ներկուսի հետ միասին:
18 Եվ երբ սեղան հստեցին ու դեռ ու-
տում էին, Հիսուս ասաց. «Ծշմարիտ
եմ ասում ձեզ, որ ձեզանից մեկը
մատնելու է ինձ. նա, որ ինձ հետ իսկ
ուտում է»:
19 Եվ նրանք սկսեցին տրտմել ու ասել
մեկը մյուսի ետևից՝ միթե ե՛ս եմ. և
մյուսը, թե՛ միթե ե՛ս եմ:
20 Նա պատասխան տվեց և ասաց.
«Տասներկուսից մեկը, որ ձեռքը ինձ
հետ մտցրեց պնակի մեջ:
21 Ծիշտ է, մարդու Որդին կզնա, ինչպես
որ նրա մասին գրված է. բայց վա՛յ
այն մարդուն, որի ձեռքով մարդու Որ-
դին կմատնվի. լավ կլինեք նրան, եթե
այդ մարդը ծնված անգամ չլինեք»:

Ընթերթն սկսվում է: Երեկո է, խավարի
ժամը: Հիսուս խոսում է դավաճանի մա-
սին, բայց նրա անունը չի տալիս: Նա
պարզապես «Տասներկուսից մեկն» է, «նա,
որ ինձ հետ իսկ ուտում է» (համար 18 և
20): Ամբողջ խումբը կասկածելի է դառ-
նում հանձին իր անդամներից մեկի: Հի-
սուս առաքյալներից ոչ մեկի վրա վստա-
հություն ունենալ չի կարող. և, վերջապես,
նրանք էլ չգիտեն, թե ինչ են ուզում: Նը-
րանց տխրությունը, որ կարելի է մտանց-
նել հրեա այն մեծահարուստ մարդու տըխ-
րությանը (Մարկ. Ժ 22), զգացումն է այն
մարդկանց, որոնք թիկունք են դարձնում
իրենց կոչումին: Նրանցից յուրաքանչյու-
րը իր տված «միթե ե՛ս եմ» հարցի մեջ
ինքն իրեն ընդունում է որպես հնարավոր
մի դավաճանի:

Ինքը Հիսուս ճշում է, որ այդ մատնու-
թյունը համապատասխան է գրվածքին:
Հին Կտակարանում հստակորեն չի խոս-
վում մարդու Որդուն վերապահված չար-
չարանքների, ոչ էլ նրա նկատմամբ կա-
տարվելիք դավաճանության մասին, սա-
կայն հաստատ է նրա այն վկայությունը,
որ նույնիսկ բարեկամները լքում են հա-
լածված արդար մարդուն.

Քանզի իմ բարեկամն իսկ,
Որին վստահել էի,
Եվ որ իմ հացն էր ուտում,
2վարանեց ինձ խաբել:
(Սաղմոս ԽԱ 10)

Հիսուս չի դատում այդ մարդուն: Այն
խոսքերը, որ նա ասում է նրա մասին, ո՛չ

դատապարտություն են և ո՛չ էլ հայտա-
րարություն այն մասին, որ դավաճանը ար-
ժանի է դժոխքի: Դրանք ողբասացություն
են՝ արտաբերված աստվածաշնչական ե-
ղանակով. վա՛յ այդ մարդուն. վա՛յ այդ
ծննդին, որից դուրս եկավ այդքան չարիք.
Ինչպիսի՞ խառնակ գործեր...

Հիսուս հանդես չի գալիս դժբախտու-
թյան մարգարեի դերով: Նա ողբում է ան-
հավատարիմ աշակերտի վրա:

91. ՄԱՐՄՆԻ ԵՎ ԱՐՅԱՆ ՏՎՉՈՒԹՅՈՒՆ
(Մարկ. ԺԴ 22—26)

- ԺԴ 22 Եվ մինչ դեռ ուտում էին, Հիսուս
հաց վերցնելով՝ օրհնեց և կտրեց, տը-
վեց նրանց ու ասաց. «Առե՛ք, ա՛յս է
իմ մարմինը»:
23 Եվ բաժակը վերցնելով՝ զոհություն
հայտնեց, տվեց նրանց, և բոլորն էլ
խմեցին դրանից:
24 Եվ Հիսուս ասաց նրանց. «Ա՛յս է Ուխ-
տի իմ արյունը, որ կթափվի շատերի
համար»:
25 Ծշմարիտ եմ ասում ձեզ, որ այսևս որ-
թատունկի բերքից չեմ խմելու մինչև
այն օրը, երբ կխմեմ նորը Աստուծո
արքայության մեջ»:
26 Եվ զոհություն մատուցելուց հետո ե-
լան Զիթենյաց լեռը:

Վերջին ընթերթը, որին Հիսուս մասնակ-
ցում է Տասներկուսի հետ, տեղի է ունե-
նում ըստ հրեական գաղական ընթերթի
ծիսակատարության: Նրանց կերած հացը
անթոխմոր հաց է՝ ի նշան ներքին վերա-
նորոգման: Գինու բազմաթիվ բաժակներ
են օրհնվում երեկոյի ընթացքում: Բոլոր-
ված սեղանի շուրջ, իբրև ընտանիքի ան-
դամներ, ընթերցում են Եգիպտոսից դուրս
գալու և Կարմիր ծովից անցնելու պատ-
մությունը, ինչպես այն նկարագրված է
Ելից գրքում: Եվ ընթերթը վերջացնում են
սաղմոսներ երգելով: Այսօր էլ հրեաները
մեծ կարևորություն են տալիս այդ ընտա-
նական տոնախմբությանը, որը հրեական
տարվա ամենամեծ տոնն է:

Հացը վերցնելու, օրհնելու և կտրելու
գործողությունը, որ Հիսուս կատարում է,
հրեական Չատկի ծիսակատարության մեջ
հայտնի ոչ մի բանի չի համապատասխա-
նում, և Մարկոսը որոշակի կերպով չի ա-
սում, թե դա բաղարջ հաց է, այսինքն՝
անթոխմոր հաց: Այդ գործողության խոր-
հրդանշական ամենահավանական իմաս-
տըն անտարակույս այն է, որ, ինչպես հա-
ցը կտրվում է, այնպես էլ Հիսուսի մարմ-
նավոր կյանքը կտրվելու է մահապատժով:

Դրան հակառակ, հրեական ծիսարանով նախատեսվում են գինու բաժակի բազմաթիվ օրհնություններ: Հիսուս դրանցից մեկըն է վերցնում ակնարկելով այդպիսով անապատում հրեաների կեցության ժամանակ Սինայի լեռան վրա Մովսեսի և Աստուծո միջև կնքված ուխտին: Մովսեսը հրեա ժողովրդին կարդացել էր Օրենքի գրքում եղած խոսքերը: Ժողովուրդը պատրաստակամություն էր հայտնել պահելու Օրենքը: Հենց այդ ժամանակ էլ դաշինք էր կնքվել զոհագործման համար մոթոված զվարակների արյամբ: Արյան կեսը Աստծուն մատուցվելու համար թափվել էր զոհատեղանին, իսկ մյուս կեսը Մովսեսի միջոցով շաղ էր տրվել ժողովրդի վրա:

**Եվ վերցնելով գիրքը ուխտի՝
Նա ընթերցեց ժողովրդի ականջին:
Նրանք ասին. «Այն ամենը, ինչ Տերն
ասաց,**

**Պիտի անենք, հնազանդվենք»:
Եվ վերցնելով Մովսեսն արյունն՝
Ծաղ տվեց այն ժողովրդի վրա ու ասաց.
«Ահա ա՛յս է արյունն ուխտի,
Որ կնքեց Տերը ձեզ հետ,
Հստ այս բոլոր խոսքերի»:**

(Ելից ԻԴ 7—8)

Հիսուսի մահով, նրա թափված արյամբ և մարմնի նահատակությամբ, վերանորոգվում է Աստուծո և Իսրայելի միջև կնքված ուխտը: Սակայն, ի տարբերություն Դուկասի և Պողոսի, Մարկոսը չի գործածում «Նոր ուխտ» արտահայտությունը: Միշտ նույն ուխտն է, որ շարունակվում է, քանի որ Հիսուսի արյունն այսուհետև փոխարինում է այն զոհերի արյան, որոնք հնում մոթովում էին զոհագործման համար: «Նոր» բառը հանդես է գալիս միայն որթատունկի բերքի կապակցությամբ, որ Հիսուս պիտի խմի Աստուծո արքայության մեջ (համար 25):

Հաղորդության խորհուրդը, որ Եկեղեցին նշում է, և որի հաստատումը, ըստ Մարկոսի, տեղի ունեցավ վերջին ընթերքի ժամանակ, որին մասնակցեց Հիսուս իր տասներկու աշակերտների հետ, այսպիսով ձգվում է անցյալի և ապագայի միջև.

— Նրա անցյալը հրեական Ջատիկն է և այն ուխտը, որ կնքվեց Եփայտոսից հրեաների գաղթի ժամանակ Աստուծո և նրա ժողովրդի միջև:

— Նրա ապագան Աստուծո թագավորությունն է, որ հրեական ավանդությունը սիրում է նկարագրել որպես մի խնջույք, որի ընթացքում առատորեն հոսում է գինին:

— Այդ երկուսի միջև Եկեղեցին հանդիսավոր մատուցումն է կատարում մի ընթերքի, որով նա վերապրում է Քրիստոսի մահը և հարությունը:

Հիսուս տրվում է ամբողջությամբ, մարմնով և արյամբ: Աշակերտներն ընդունում են նրան, որպես գայթակղիչ մի ընծայի. մի մարդ, որ ձրի է ընդունում կյանքը Նրա, ով տրվում է, ինչպես կարող է ինքը ևս չտալ իր անձը:

92. ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ ԱՆԿՈՒՄԸ ԵՎ
ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ (Մարկ. ԺԴ 27—31)

ԺԴ 27 Եվ Հիսուս նրանց ասաց. «Այս գիշեր ամենքդ գայթակղվելու եք իմ պատճառով, որովհետև գրված է. «Պիտի հարվածեմ հովիին, և ոչխարները պիտի ցրվեն»:

28 Բայց իմ հարությունից հետո ձեզնից առաջ Գալիլիա պիտի գնամ»:

29 Պետրոսը պատասխանեց և ասաց նրան. «Թեկուզ բոլորն էլ գայթակղվեն, բայց ես չեմ գայթակղվի»:

30 Եվ Հիսուս նրան ասաց. «Ճշմարիտ եմ ասում քեզ, որ դու այս գիշեր իսկ, դեռ աքաղաղը չկանչած, երեք անգամ պիտի ուրանաս ինձ»:

31 Իսկ Պետրոսն առավել ևս պնդում էր ու ասում. «Թե քեզ հետ մեռնել իսկ հարկ լինի, քեզ չեմ ուրանա»: Եվ ամենքն էլ նույնն էին ասում:

Հիսուս և տասներկու աշակերտները հեռացել էին քաղաքից, որտեղ տեղի էր ունեցել վերջին ընթերքը, որին մասնակցել էին բոլորը միասին: Այժմ նրանք Ջիթենյաց լեռը տանող ճանապարհի վրա են, Կեդրոնի հանդիպակաց կողմում (Մարկ. ԺԴ 26): Այն խոսակցությունը, որ ավետարանիչը մեջ է բերում, կարելի է ենթադրել, որ տեղի է ունեցել Կեդրոնի ձորի զանաթափերի վրա ինչ-որ տեղ: Ձորի խորքում հոսում է հեղեղատը: Մթնոլորտը ծանր է, ճնշող:

Անդրադառնալով Ջաքարիայի գրքի մի հատվածին՝ Հիսուս ցույց է տալիս, թե ինչպես փորձության հետևանքով ընտրություն է կատարվում մարդկանց խմբի մեջ, ինչպիսին Իսրայելի ժողովուրդն էր: Երբ հովիվը հարվածվում է, ոչխարները ցրվում են. նրանց երկու երրորդը կորչում է, իսկ մնացած մեկ երրորդը կարիք ունի անցնելու մաքրագտող կրակի բովից՝ կազմելու համար խոստումնալից մնացորդացը:

վե՛ր կաց, ո՛վ սուր, իմ հովվի վրա
Եվ այն մարդու՝ իմ ընկերոջ,—
Ասում է Տերն ամենակալ,
Պիտ հարվածեմ ես իմ հովվին,
Եվ ցիրուցան պիտի լինեն ոչխարներն այն.
Պիտ դարձնեմ ապա ձեռքն իմ փոքրերի
դեմ:

Եվ այն օրը,—ասում է Տերն,—այնպես
պիտի լինի,
Որ երկու երրորդը նրանց պիտի սատկի
ու պակասի,
Իսկ մեկ երրորդը պիտի մնա:
Եվ այն երրորդ մասը պիտի անցկացնեմ
ես կրակից,

Պիտի գտեմ, ինչպես արծաթն են գտում,
Պիտի փորձեմ, ինչպես փորձում են ոսկին:
Նա պիտի տա անուն իմ,
Իսկ ես պիտի լսեմ նրան ու ասեմ.
Սա՛ է ժողովուրդն իմ:
Նա պիտ ասի. իմ Տեր Աստվածը դո՛ւ ես:
(Զաքարիա ԺԳ 7—9)

Մաքրագտող փորձության մարգարեական
ծրագիրը վերաբերում է նաև առաքյալնե-
րին: Հիսուսի երևության և ձախողանքի
պատճառ պիտի դառնա նրանց անկման,
հակառակ հավատարիմ մնալու մասին ար-
ված բողոքներից վեհամեծքն արտի տեր մի
մարդու կողմից, ինչպիսին Պետրոսն է,
որին և հետևում են մյուս բոլոր աշակերտ-
ները:

Սակայն այդ անկումից վեր պիտի կենա
նրանց մեկ երրորդից ավելին՝ տասնմեկ
հոգի տասներկուսի վրա, որովհետև Հի-
սուս միշտ իր ետևից էր տանում նրանց:
Զարչարանքների ճանապարհի վրա նա
գնում էր նրանց առջևից, երբ բարձրանում
էին Երուսաղեմ (Մարկ. Ժ 10): Հարու-
թյուն առնելուց հետո նա դարձյալ պիտի
գնա նրանց առջևից՝ մահվան այդ վայրից
դուրս քերելու համար նրանց և առաջնոր-
դելու Գալիլիա, այն գավառը, որտեղ ար-
դեն սերմանվել էին Ավետարանի սերմերը
և որտեղ այժմ դրանք ծիլ պիտի արձակե-
ին ու մեծանային:

Գալիլիան հրեական իշխանությունների
կողմից արհամարհված մի գավառ է: Հե-
թանոսներ ման են գալիս այնտեղ և կեղ-
տոտում այն: Բայց չէ՛ որ Բարի լուրը ամ-
բողջ աշխարհի համար է: Երուսաղեմը
պիտի փորձի խեղդել այն, առանց սակայն
հաջողելու:

93. ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ (Մարկ. ԺԴ 32—42)

ԺԴ 32 Եկան այն գյուղը, որը Գեթսեմանի
էր կոչվում: Եվ նա աշակերտներին
ասաց. «Նստեցե՛ք այստեղ, մինչև ես
աղոթեմ»:

33 Եվ նա իր հետ վերցրեց Պետրոսին,
Հակոբոսին և Հովհաննեսին և սկսեց
տխրել ու հոգս անել:

34 Այն ժամանակ նրանց ասաց. «Տխուր
է հոգիս մեռնելու աստիճան. մնացե՛ք
այստեղ և արթո՛ւն կացե՛ք»:

35 Եվ փոքր-ինչ առաջ գնալով՝ երեսի
վրա ընկավ գետին. և աղոթում էր, որ
էթե կարելի է, այդ ժամը իրենից հե-
ռանա:

36 Նա ասում էր. «Աբբա, Հա՛յր, ամեն
ինչ քեզ հնարավոր է. այս բաժակը
ինձնից հեռացրո՛ւ, բայց ոչ թե ինչ-
պես ե՛ս եմ կամենում, այլ՝ ինչպես
դո՛ւ ես կամենում»:

37 Եվ Հիսուս եկավ ու նրանց քնած գը-
տավ. և Պետրոսին ասաց. «Սիմո՛ն, ննջո՛ւմ ես, չկարողացա՛ր մեկ ժամ
արթուն մնալ:

38 Արթո՛ւն կացե՛ք և աղոթեցե՛ք, որպես-
զի փորձության մեջ չընկնե՛ք: Հոգին
հոժար է, բայց մարմինը՝ տկար»:

39 Եվ նորից գնաց, աղոթքի կանգնեց ու
նույն բաներն ասաց:

40 Կրկին անգամ դարձավ այնտեղ և նը-
րանց քնի մեջ գտավ. որովհետև նրանց
աչքերը ծանրացել էին, և չէին իմանում,
թե ինչ պատասխան տան նրան:

41 Երրորդ անգամ եկավ և նրանց ասաց.
«Ննջեցե՛ք՝ այստեղ և հանգստա-
ցե՛ք, քանի որ վախճանը հասել է. ե-
կավ ժամը, և ահա մարդու Որդին
մատնվում է մեղավորների ձեռքը:

42 Օ՛հ, վե՛ր կացե՛ք, գնանք, որովհետև
ահա մոտեցավ նա, ով ինձ մատնելու
է»:

Գեթսեմանին ձիթալուղի շտեմարան
է, ձիթենիներով պատած մի գյուղ, որը,
ըստ ավանդության, գտնվում էր Զիթենյաց
լեռան ստորոտում, տաճարի առաջամասի
հարթ տարածությունից դեպի ներքև: Հի-
սուս իր աշակերտներին դասավորում է
տարբեր տեղերում, որովհետև նրանք մի
քիչ ավելի մոտիկից կամ հեռվից ներկա
են լինում նրա աղոթքին: Մեծամասնու-
թյունը հրավիրվում է նստելու. ոչ մի ու-
րիշ հրահանգ: Այս սպասման ընթացքում
է թերևս, որ Հուդան բաժանվում է խմբից՝
գնալ-գտնելու համար զինված ջոկատը,
որի հետ նա պիտի վերադառնա ձերբա-
կալելու իր տիրոջը:

Պետրոսը, Հակոբոսը և Հովհաննեսը՝
այն երեք աշակերտները, որոնց Հիսուս իր
հետ էր վերցրել Հայրոսի աղջկա հարու-
թյան (Մարկ. Ե 37) և այլակերպության
(Մարկ. Թ 2) ժամանակ, տարվում են
մյուսներից մի քիչ ավելի հեռու: Տերը նը-

քանց հայտնում է իր տխուր լինելը: Նա նրանց պատվիրում է լինել արթուն և աշխուրջ, մի բան, որ արդեն հաճախարարել էր նրանց, երբ խոսել էր Երուսաղեմի կործանման և գալիք փորձությունների մասին (Մարկ. ԺԳ 33-37):

Գալով նրան՝ նա մի քանի մետր հեռանում է, ապա փլվում գետին և անձնատուր լինում աղոթքի՝ մեռ-մեռակ:

Սրտառույ, գեղեցիկ խոսքեր են դուրս գալիս նրա արտից: «Աբբա»-ն արամերեն «հայրիկ» բառն է, որով այդ ժամանակաշրջանի հրեա երեխաները կանչում էին իրենց հորը: Հիսուս իր տառապանքի մեջ դառնում է մի փոքրիկ երեխա: Նա խրճրում է հեռացումը իրեն ներկայացված դառնության բաժակի (տես Մարկ. Ժ 35-40), հեռացումն այն միակ ժամի, երբ տեղի է ունենալու իր կյանքի դրաման և աշխարհի փրկությունը: Սակայն, փոքրիկ երեխաների նման, նա գիտի նաև բաց անել իր հոգին իր Հոր կամքի առաջ և ընդունել Աստուծո թագավորությունը (Մարկ. Ժ 13-16):

Առաջին անգամ նա աղոթում է այդպես (համար 35-36): Երկրորդ անգամ, անդրադառնալուց հետո, որ Պետրոսը, Հակոբոսը և Հովհաննեսը լքել են իրեն, նա նորից նույն աղոթքն է անում (համար 39): Այդ աղոթքը օգնում է նրան դիմանալու այն փորձությանը, որ պաշարում է նրան և ստիպում հրաժարվել ու փնտրել ավելի հեշտ ճանապարհներ:

Երեք աշակերտները թեև ամենամտերիմներն էին Հիսուսի, սակայն բավականաչափ ուժեղ չգտնվեցին: Նրանք թույլատվություն են ստանում քնելու այն դեպքում, երբ պետք էր վեր կենալ՝ դեմ դուրս գալու համար դավաճանին: Պետրոսը նորից դառնում է «Սիմոն» (համար 37): Այդ անունը նրան այնքա չէր տրվել այն օրից ի վեր, երբ նա կանչվել էր մաս կազմելու Տասներկուսին (Մարկ. Գ 16): Այդ անվանումով Հիսուս նրան դնում է այն վիճակի մեջ, ինչ որ նա էր առաքյալ լինելուց առաջ: Առաքյալների խումբը, որը կազմվել էր «Հիսուսի հետ լինելու համար», այնև գոյություն չունեի որպես այդպիսին (Մարկ. Գ 14):

Գեթսեմանիում փուլ է գալիս այն ամենը, ինչ կառուցվել էր Գալիլիայում Ավետարանի քարոզության սկզբից ի վեր: Այնտեղ Հիսուս քարոզում էր՝ սկսելով այսպես.

Մոտեցավ Աստուծո թագավորությունը:
(Մարկ. Ա. 15)

Այս հուսալից մերձավորությունը այստեղ տեղի է տալիս մի ուրիշ, մտահոգիչ մերձավորության, որ Հիսուս անվանում է հետևյալ նախադասության մեջ, որով և ավարտվում է այս դրվագը.

Մոտեցավ, որ ինձ մատնելու է:
(Մարկ. ԺԴ 42)

94. ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ (Մարկ. ԺԴ 43-52)

ԺԴ 43 Եվ մինչ նա դեռ խոսում էր այս, եկավ Հուդա Իսկարիոթացին՝ Տասներկուսից մեկը, և իր հետ՝ սուսերներով, մահակներով զինված ամբոխ՝ եկած քահանայապետների, դպիրների ու ծերերի կողմից:

44 Մատնիչը նրանց նշան էր տվել՝ ասելով. «Ո՞ւմ հետ ես համբուրվեմ, նա՛ է բռնեցե՛ք նրան և տարե՛ք զգուշությամբ»:

45 Եվ մոտենալով նրան՝ իսկույն ասաց. Ռաբբի՛, Ռաբբի՛. և համբուրեց նրան:

46 Եվ նրանք ձեռք դրեցին նրա վրա ու բռնեցին նրան:

47 Ապա նրա շուրջը գտնվողներից մեկը սուրը քաշեց և՛ գարկեց քահանայապետի ծառային ու նրա ականջը կտրեց:

48 Հիսուս դարձավ և ասաց նրանց. «Մոտենե՛րե՛րով և մահակներով դուրս եք եկել ինձ բռնելու որպես ավազակի՛»:

49 Ես միշտ ձեզ մոտ էի և ուսուցանում էի տաճարում. և ինձ չբռնեցիք. բայց այս եղավ, որպեսզի մարգարեների գրվածքները կատարվեն»:

50 Այն ժամանակ աշակերտները բոլորն էլ լքեցին նրան և փախան:

51 Եվ մի երիտասարդ գնում էր նրա ետևից՝ իր մերկ մարմնի վրա մի սավան գցած: Երիտասարդները բռնեցին նրան.

52 և նա թողնելով հագի կտորը՝ մերկ փախավ նրանցից:

Հուդան նորից այնտեղ է. նա առաջնորդում է դատական ատյանի կողմից ուղարկված մի ջոկատ: Նրանք այնպես են զինված, կարծես գալիս են ձերբակալելու մի վտանգավոր հրոսակապետի: Մատնիչի վարմունքը Հիսուսի նկատմամբ նման է աշակերտի վարմունքին, ինչ որ առավել զգվելի է դարձնում նրան: Նա Հիսուսին ասում է «Ռաբբի», այսինքն՝ «Վարդապետ»: Ապա համբուրում նրան: Համբուրը սիրո և հարգանքի նշան էր, որով հրեա երիտասարդները հոժարակամ իրենց զգաց-

մունքն էին արտահայտում իրենց ուսուցիչների հանդեպ:

Ուսուցիչ-աշակերտ հարաբերությունը, այսպիսով, ամբողջապես եղծվում է: Այդպիսին է այժմ հարաբերությունը Հիսուսի և Հուդայի միջև: Այդպիսին է նաև մյուս աշակերտների համար, որոնք, փոխանակ «հետևելու» իրենց ուսուցչին, ինչպես բնական կերպով անում են աշակերտները (Մարկ. Ա 16—20), կարողանում են միայն փախուստ տալ (համար 50):

Երկու անհայտ անձնավորություններ բնավ են հանված ավետարանի կողմից. մեկը նա է, որ վիրավորում է քահանայապետի ծառային (համար 47), իսկ մյուսը՝ այն երիտասարդը, որը փախչում է ադամական մերկությանը (համար 51—52): Երկուսն էլ հետաքրքիր ձևով լույս են սփռում ձերբակալության այս տեսարանի վրա:

Առաջինը պաշտպանական մի շարժում է կատարում այն պահին, երբ զինված խումբը բռնում է Հիսուսին: Հայտնի չէ, թե ով է նա: Սուրբ Հովհաննեսը հստակորեն ասում է, որ նա Սիմոն-Պետրոսն է, սակայն Մարկոսը նրա անունը չի տալիս: Հասցված հարվածի ազդեցությունը գրեթե աննշան է. ականջի պոկված մի կտորը չնչին մի վնասվածք է: Այս ծիծաղաշարժ մանրամասնությունը վկայակոչելով՝ ավետարանիչը ընդգծում է այն հակադրությունը, որ գոյություն ունի կատարելապես անօգուտ զինված մի պաշտպանության և Հիսուսի ազնիվ վարվելակերպի միջև: Նա տերն է կացության և պախարակում է իր հակառակորդների անտրամաբանական վարմունքը՝ գիտակից այն բանին, որ կատարվում են մարգարեների գրվածքները: Այժմ նա պատրաստ է լիովին ընդունելու իրեն վերապահված չարչարանքները:

Գալով երկրորդին, որը փախուստի է

դիմում՝ թողնելով իր մարմնի մերկությունը ծածկող սավանը, մարդիկ այդ պատահարի մեջ հաճախ ցանկացել են տեսնել ավետարանչի անձնական մի հիշատակ: Հավանական է, որ այդ անձը ինքը Մարկոսը եղած լինեք, այն ժամանակ Երուսաղեմի երիտասարդ մի բնակիչ, որի հետ կարող էր պատահած լինել այս պատմությունը, և նա էլ կարող էր այն հիշակատած լինել իր գործի մեջ՝ մի տեսակ որպես անձնական ստորագրություն: Սա բոլորովին էլ անհավանական չէ: Սակայն թվում է, թե այս դեպքն ունի մանավանդ խորհրդանշական մի իմաստ, որ թելադրում են տեքստում գործածված բառերը: Խոսքը վերաբերում է մի «երիտասարդի»: Այս բառը հետագայում գործածվում է թափուր գերեզմանի դրվագում՝ ցույց տալու համար այն մարդուն, որը կանանց ավետում է Հիսուսի հարությունը (Մարկ. ԺԶ 5). նա ևս փաթաթված էր «սպիտակ պատմունձանի» մեջ, ճիշտ ինչպես պիտի լինեք Հիսուսի դիակը խաչից իջեցվելուց հետո (Մարկ. ԺԵ 46): Այն անձը, որն իր պատանքը թողնում է մահվան գործակալներին և ամբողջովին մերկ գնում դեպի ազատություն, անտարակույս խորհրդանշական մեկ կերպարն է իր պատանքը գերեզմանի մեջ թողնելով հարություն առնող Հիսուսի:

Արդարև, Հիսուս պիտի ձերբակալվի և տարվի տանջանքի մատնվելու: Սակայն ոչ մի թշնամի ուժ ի վիճակի չէ ամբողջապես արգելափակելու նրան. նրա կյանքը խույս պիտի տա իր հակառակորդների ձեռքերից, ճիշտ ինչպես այդ փախստական երիտասարդը, որը, խորհրդանշականորեն, դուրս սահեց նրանց մատների առանքից:

(Ծարումակելի)

